

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.11, november 2017

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Steen Tullberg

Tilsyn ved ph.d. Mark Bradshaw Busbee

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Stykker af Skjoldung-Kvadet eller Bjovulfs Minde”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Stykker af Skjoldung-Kvadet
  - 2.1 Hjerte-Borgen
  - 2.2 Grændels Uvæsen
  - 2.3 Bjovulf og Strand-Ridderen
- 3 Oversættelsen 1820
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Siden 1815, hvor islændingen Grímur Jónsson Thorkelin udgav *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici* (da. Om de danskes bedrifter i det 3. og 4. århundrede. Et dansk digt i angelsaksisk sprogdragt fra det Cottonske bibliotek i British Museum), havde Grundtvig arbejdet med den angelsaksiske Bjovulf-tekst. Thorkelins udgave af digtet *Sangen om Bjovulf* var tosproget og bestod af en oversættelse til latin og en transskription af det angelsaksiske (om kvaliteten af Thorkelins udgivelse, se fx Hall 1995). Takket være en generøs understøttelse fra mæcenen Johan Bülow gik Grundtvig i 1815 i gang med en oversættelse af digtet til dansk. Interessen gik dog endnu længere tilbage, idet han allerede i en note i *Nordens Mytologi* fra 1808 havde efterlyst den udgave, som han vidste, at Thorkelin havde arbejdet mere eller mindre intenst på, siden han kom hjem fra England i 1791 (Grundtvig 1808, s. 130, fodnote).

Samme år, som Thorkelins udgave så dagens lys, bragte Grundtvig i en anmeldelse i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (herefter *Skilderiet*) af såvel Thorkelins udgave som en anonym anmeldelse heraf, "Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt" (Grundtvig 1815a). Grundtvigs anmeldelse rummede også en oversættelse af et stykke af første sang (vers 1-52) og et enkelt afsnit derudover (vers 1870-1877; se Malone 1960, s. 7). Grundtvig gerådede i strid med både Thorkelin og anmelder og forsvarede sig med artiklen "Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape", som ligeledes blev bragt i *Skilderiet* (Grundtvig 1815b).

Den samlede oversættelse, som Grundtvig havde regnet med at kunne få færdig på omkring et år, trak ud, og i 1817 havde Grundtvig offentliggjort "Om Bjovulfs Drape" i andet bind af sit eget tidsskrift *Danne-Virke* (Grundtvig 1817; [se indledning til denne tekst her](#)), hvor han dels redegjorde for sine oversættelsesprincipper, dels fremlagde resultater af sin forskning og de historiske opdagelser, han havde gjort i forbindelse med arbejdet. At oversættelsen trak ud, skyldtes ikke alene vanskelighederne med teksten, men også, at Grundtvig samtidig arbejdede på oversættelser af både Saxo og Snorre. Hver af disse oversættelser kom til at fylde tre tykke bind (Saxo Grammaticus 1818-1823 og Snorre Sturluson 1818-1822). "Stykker af Skjoldung-Kvadet" blev Grundtvigs sidste prøveoversættelse, inden den samlede oversættelse udkom i 1820. I [indledningen til Grundtvigs artikel "Om Bruneborg-Slaget"](#) (1816) gives et overblik over modtagelsen af Thorkelins oversættelse og Grundtvigs beskæftigelse med Bjovulf-materialet (1815-1820).

2 Stykker af Skjoldung-Kvadet

I 1819 var Grundtvig så langt med oversættelsen, at han vovede at offentliggøre tre sange, svarende til store dele af de fire første sange i Thorkelins udgave. Sangene er holdt i hver deres versemål, men ingen af disse imiterer forlæggets form. Det angelsaksiske digt var affattet i et bogstavrimet kortlinjeversemål, der mindede om fornyrdislag, og som Thorkelin havde optrykt halvvers for halvvers efter originalhåndskriftets fortløbende tekstbillede.

Inden Grundtvig bringer de tre sange, antyder han i en kort indledning, at hans oversættelsesprincipper ikke går ud på at bringe en ordret oversættelse, men at ramme forlæggets ånd (s. 234-236; om Grundtvig som oversætter, se fx Bradley 2000). Hans hovedformål med disse indledende bemærkninger er bl.a. at undgå, at læserne vil "betragte mine *Feiltagelser* som forsætlige Misgreb, og mine overlagde Vendinger, som skjødesløs Flygtighed" (s. 235). I øvrigt håber han på, at Rasmus Rask kommer tilbage til Danmark tids nok til at være Grundtvig behjælpelig med det sidste af oversættelsen (s. 236). Om Grundtvigs og Rasks samarbejde, se [indledningen til *Bjovulfs Drape*, afsnittet om Rasmus Rask](#) her.

2.1 Hjerte-Borgen

I det originale angelsaksiske Bjovulf-kvad bygger den danske kong Roar (angelsak. Hroðgar, af Grundtvig fordansket til Hrodger) en prægtig gildehal til sin borg. I syvlinjede, jambiske strofer skildrer Grundtvig med brede penselstrøg Roars slægtshistorie og sejre på slagmarken, det næsten overmodige byggeri, de herlige

krigere, der befolker bygningen, og de muntre gilder, der afholdes med mjøddrikning og skjaldesang. Men i baggrunden lurder et uhyre af Kains slægt, der ødelægger med søvnmagi, ild og andre voldsomme drabsmetoder. Når Grundtvig kommer ind på dette slægtskab, ændrer stilen i digtet sig, således at bibelallusioner, især til 1. Mosebog, dominerer i slutningen af digtet.

Her i digtet fra 1819 kaldes hallen "Hjerte-Borgen", men den ændrer navn til "Hjorte" i 1820-oversættelsen. De angelsaksiske ord, der ligger bag, er henholdsvis 'heoret', der betyder hjort, og 'heorte', der betyder hjerte. Borgens navn i det angelsaksiske digt er for det meste 'Heorot' – en form af 'hjort'.

2.2 Grændels Uvæsen

Hvor det foregående digt havde lagt op til, at en efterkommer af Kain skulle dukke op i hallen, åbenbarer søuhyret Grendel sig i det andet digt i al sin gru. På gentagne natlige togter hærger han hallen, dræber og bortfører krigere, så ingen til sidst tør sove der. Digtet består af to dele. Første del har sekslinjede trokæiske strofer, der fra en alvidende fortællerposition skildrer nætternes mareridt og dages sørgen (strofe 1-13). I strofe 14 dukker en skjald op, hvis kvad udmønter sig i de resterende strofer (15-27). Skjaldens kvad er holdt i et firlinjet, hovedsaglig daktylisk versemål, der med sine mange småord imiterer folkevisestilen, fx de ikke-betydningsbærende 'monne' og 'alt'. Skjaldens klagesang gentager beretningen om Grendels hærgen, men giver samtidig hændelserne et yderligere perspektiv ved at påpege forskellen på hedensk tid, hvor man dyrkede afguder (strofe 23-24), og en senere tid, der kan tro på en almægtig styrer og et efterliv i himlen hos Faderen.

2.3 Bjovulf og Strand-Ridderen

Med det sidste digt nærmer hjælpen sig. Digtet skildrer mødet mellem kong Roars kystbefalingsmand (kystvagt) på den ene side og Bjovulf og hans folk, der kommer danskerne til hjælp i nøden, på den anden. I livlige, firlinjede, trokæiske strofer (et tilnærmet folkeviseversemål med krydsrim; en såkaldt kunstballade) skildres, hvordan gothernes kong Hygelak, der er morbror til Bjovulf, lader denne samle sig femten mægtige krigere, der skal sejle med ham til Roar for at hjælpe mod uhyret. Vel ankommet til den danske kyst møder de kystbefalingsmanden, der udspørger dem om slægt og hjemsted. Efter udveksling af oplysninger og artigheder får de lov at drage mod Hjerteborgen, mens kystbefalingsmanden lover at vogte over deres skib.

3 Oversættelsen 1820

Det er oplagt at se disse tre digte, hvis indhold stammer fra begyndelsen af *Sangen om Bjovulf*, som en appetitvækker til den oversættelse af kvadet, Grundtvig havde arbejdet på siden 1815 (Grundtvig 1820). Men Grundtvigs arbejde skulle undergå flere forandringer, inden han udgav den samlede oversættelse. Fx skifter versemålet i digtet "Hjerte-Borgen" fra syvlinjet til sekslinjet, første del af digtet "Grændels Uvæsen" skifter fra at være strofisk til at være stikisk, hvorved skjaldens kvad i slutningen adskiller sig endnu mere fra den alvidende fortællers førstedel. Det regelmæssige versemål fra "Bjovulf og Strand-Ridderen" erstattes af rimede afsnit af

varieret længde. Prosodisk kan man sige, at Grundtvig i 1820 har forladt de sikre, strofiske former til fordel for en mere eksperimenterende, stikisk form.

Også på indholdssiden er der forskelle. Handlingsforløbet deles lidt anderledes op i 1820, og de enkelte sange har ikke længere titler, men kaldes henholdsvis "Anden Sang", "Tredie Sang" osv., ligesom der gives en kortfattet indholdsoversigt til hver sang. De mange bibelallusioner fra "Grændels Uvæsen" nedtones eller forsvinder helt. "Stykker af Skjoldung-Kvadet" er således et af de mange eksperimenter med både form og indhold, som Grundtvig udførte i sine oversættelsesarbejder i årene 1815-1820. Kemp Malone fremhæver især, at Grundtvigs oversættelser er meget personlige, men at senere oversættere som fx Adolf Hansen inden sin død 1908 heller ikke oversætter mere bogstaveligt end Grundtvig (Malone 1960, s. 20; Hansen 1910).

4 Anvendt litteratur

- Bradley, Sidney A.J. (2000) "Det er hvad jeg kalder at oversætte Digte: Grundtvig as translator" i *Grundtvig-Studier*, s. 36-49. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815a) "Et Par Ord om det nys udkomne angelsaxiske Digt" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 60, 29. juli, sp. 945-952, nr. 63, 8. august, sp. 998-1002, nr. 64, 12. august, sp. 1009-1015, nr. 65, 15. august, sp. 1025-1030 og nr. 66, 19. august, sp. 1045-1047. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815b) "Nok et Par Ord om Bjovulfs Drape" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 70, 2. september, sp. 1105-1109, nr. 71, 5. september, sp. 1121-1125 og nr. 72, 9. september, sp. 1139-1145. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817) "Om Bjovulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 2, s. 207-289. København.
- Grundtvig N.F.S (1820) *Bjovulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim*. København.
- Hall, James R. (1995) "The First Two Editions of *Beowulf*: Thorkelin's (1815) and Kemble's (1833)" i *The Editing of Old English Texts: Proceedings of the 1990 Manchester Conference*, s. 239-250. Woodbridge & Suffolk.
- Hansen, Adolf (1910) *Bjovulf oversat af Adolf Hansen og efter hans Død gået efter og fuldført samt forsynet med en Indledning og en Oversættelse af Brudstykket om Kampen i Finsborg*. København.
- Malone, Kemp (1960) "Grundtvigs oversættelse af *Beowulf*" i *Grundtvig-Studier*, s. 7-25. København.

- Saxo Grammaticus (1159-1220) *Danmarks Krønike af Saxo Grammaticus*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
- Snorre Sturluson (1178-1241: 1225) *Norges Konge-Krønike af Snorro Sturlesøn*, udg. N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
- Thorkelin, Grímur Jónsson udg. (1815) *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma Danicum Dialecto Anglosaxonica. Ex Bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici [Beowulf]*. København.